

ЕВОЛЮЦІЯ ЗАРУБІЖНИХ ПІДХОДІВ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ УРЯДУ

Стойко О.М.

Інститут держави і права імені В.М. Корецького
Національної академії наук України

Визначено, що теоретичною основою наукових досліджень процесу формування уряду стали теорії ігор та торгів. Однак відсутність емпіричних підтверджень змусила дослідників на початку 1970-х більше уваги приділяти ідеології політичних партій та їх прагненню реалізувати виборчу програму. Перехід до теорії некооперативних ігор у 1980-х роках дав змогу вченим значно розширити перелік чинників, що впливають на створення уряду.

Ключові слова: уряд, парламент, коаліція, інститут, теорія ігор.

Постановка проблеми. Вітчизняна політологія робить перші кроки в науково-теоретичному осмисленні процесу формування уряду законодавчим органом. Водночас аналіз процесу формування урядів є однією з найбільш актуальних тем у світовій порівняльній політології протягом останнього півстоліття. Саме у цьому напрямі найбільш очевидний прогрес, оскільки його представники по-свідомо удосконалюють дослідницькі методи, доповнюючи роботи попередників, запозичуючи нові підходи з інших сфер дослідження та поступово розширюючи фокус своєї уваги.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема дослідження процесу формування уряду парламентською більшістю є відносно новою для вітчизняних учених, актуальність якої зумовлена переходом до парламентсько-президентської республіки. Відповідно спроби систематизації західних досліджень у цій сфері у вітчизняній політології відсутні.

Мета статті. Головною метою статті є дослідження еволюції західних підходів до вивчення процесу формування уряду.

Виклад основного матеріалу. Теоретичною основою сучасних досліджень формування уряду стали теорія ігор та торгів, представлені у працях таких учених як Джон фон Нюман, Оскар Моргенштерн, Л. Шеплей та М. Шабік [46]. Дж. Нюман та О. Моргенштейн у своїй праці «Теорія ігор та економічної поведінки» [55] розглядали політичні партії як виключно прагматичних гравців, що прагнуть насамперед до отримання посад в уряді. Однак вони не виключали того, що, оскільки йдеться про стратегії різних гравців, то учасники переговорів щодо формування уряду можуть погодитися на створення мінімально вигравшних коаліцій.

Найбільш вдалим прикладом застосування логіки теорії ігор та торгів до створення уряду була робота У. Райкера «Теорія політичних коаліцій» [41]. У ній він визначив чотири передумови, необхідних для створення коаліції: 1) наявність більше двох учасників, 2) відмова від принципу «гри з нульовою сумою», оскільки саме прагнення отримати хоча б частину, а не весь обсяг владних повноважень змушує партії укладати коаліційну угоду; 3) вільний обмін інформацією щодо інтересів та стратегії учасників; 4) домінування раціональної логіки серед учасників. Якщо ці умови виконуються, то можна говорити про початок коаліційних перемовин, які, однак, не обов'язково призведуть до створення стабільної політичної коаліції. Виходячи з положень роботи Дж. фон Ноймана та О. Моргенштерна, У. Райкер довів, що результатом коаліційних перемовин має стати мінімально вигравшна коаліція, яка містить найменшу кількість партій, які разом можуть гарантувати більшість у парламенті.

Проблема розміру урядової коаліції детальніше досліджувалася В. Гамсоном, який довів, що найбільше шансів на реалізацію мають ті коаліції, які включають мінімальну кількість учасників і дають найменшу перевагу при формуванні парламентської більшості, так звана коаліція мінімального розміру. На відміну від ще одного виду коаліції – мінімально вигравшної, вона характеризується мінімально можливою кількістю членів законодавчого органу, яка дозволяє формувати або ж контролювати більшість у парламенті [25]. Пізніше з'явилися праці, що стверджували, що потенційні уряди, що включають найбільшу парламентську партію, мають високі шанси на формування, оскільки найбільша партія часто є ключовим гравцем у процесі формування уряду, і не може бути з нього виключена [40, 52].

Такий механістичний підхід до прогнозування утворення коаліцій критикувався низкою учених, зокрема Е. Броуном [8], М. Тейлором, М. Левером [51], М. Франкліном [24], які довели, що гіпотези У. Райкера та інших дослідників про мінімальну вигравшну коаліцію є досить неточними, особливо коли йдеться про формування урядів у парламентських демократіях. Набагато частіше у парламентських демократіях Західної Європи формувалися коаліції надмірної більшості (деяким учасникам якої не вдавалося отримати посади безпосередньо в уряді) та уряди меншості, що не мали підтримки парламентської більшості. Цей феномен не можливо було пояснити виходячи з положень теорії ігор, що змусило вчених шукати нові мотиви, якими керуються політичні партії. До кінця 1980-х років з'являлися поодинокі спроби пояснити появу тої чи іншої урядової коаліції у певній країні, які з часом були систематизовані. Так, практично одночасно з'явилися праці К. Стром, М. Левера і К. Шепсля присвячені урядам меншості [48, 35.] та надлишковим коаліціям [36]. Їх ідеї згодом були поглиблені дослідженнями Т. Бергмана [6], К. Керруба [11], Е-К. Джангар [31, 32] та К. Воулдена [54].

Ще на початку 1970-х років були опубліковані дослідження, що прагнули вийти за вузькі рамки торгів за посади в уряді і звернути увагу на важливість ідеологічного чинника. Так, у 1970 р. П. Аксельрод вказав на важливість ідеологічної дистанції між учасниками, що прагнуть сформувати коаліцію. На його думку найбільше шансів на успіх мають коаліції, до складу яких входять ідеологічно близькі партії, які називаються мінімально наближеними коаліціями [3, р. 165-187]. В свою чергу А. де Сван розробив першу теорію формування уряду, в якій ідеологічні міркування та прагнення реалізувати виборчу програму були домінуючими [49]. Відмовляючись від теорій розподілу місць, А. де Сван критично проаналізував домінуючу кон-

цепцію про природу торгів, що лежала в основі теорій формування уряду. Теорія поділу місць як гра з фіксованою сумою розглядала процес утворення уряду як торги з приводу призу, що буде негайно поділено між тими, хто отримав посади. А. де Сван розглянув майбутній уряд не як вигреш, що у найближчій часовій перспективі буде поділено між переможцями, а як перший крок у переговорах щодо політичного курсу, який буде реалізований новим кабінетом міністрів. Іншими словами, навіть якщо варіант угоди між крайніми правими і крайніми лівими партіями буде відповідати положенням теорії мінімальної вигрешної коаліції та задовольняти владні амбіції учасників, однак неможливість узгодити крайні позиції ідеологічного спектру в урядовій програмі зводять ймовірність його створення до нуля.

Я. Бадж і Г. Кемен звернули увагу на те, що певні, так звані антисистемні партії не можуть розглядатися в якості учасника коаліційних переговорів, оскільки займають надто радикальні позиції по відношенню до інших, що практично заперечує будь-яку можливість співпраці з ними [9].

Слід зазначити, що спроби вийти за межі простої формули поділу міністерських посад робилися і в кінці 1950-х років. Так, визнаючи важливість не стільки формування уряду, скільки реалізації ним певного політичного курсу, Е. Доунс запропонував просторове моделювання політики [19], а Д. Блек довів, що партія, яка з-поміж учасників переговорів займає серединну позицію в ідеологічному спектрі, має найсильніші позиції [7].

На початку 1990-х років було зроблено спроби перейти від моделі реалізації політики в ході формування уряду до теорії поділу відповідальності за сфери політики, розробленої Д. Остін-Смітом [2], М. Лавером та К. Шепслем [37]. Іншими словами, коаліційний уряд буде сформовано тоді, коли за його учасниками будуть закріплені чіткі сфери відповідальності, наприклад щодо соціального забезпечення, охорони здоров'я, економічної чи промислової політики тощо. Однак теоретичні припущення, що лягли в основу даного підходу, були широко розкритиковані, а емпіричні докази правдивості гіпотези, на думку П. Варвіка [56] та А. Лапії [39], є недостатніми. Згідно теорії Левера-Шепсля партнери по коаліційному уряду ніколи не співробітничатимуть для спільного узгодження політики і повинні поділити урядові посади між собою таким чином, щоб кожен міністр діяв як представник партії у своєму міністерстві. П. Данліві визнає, що поділ сфер відповідальності справді є одним з етапів у ході формування уряду, однак таку модель не можливо реалізувати на практиці, оскільки вона ігнорує важливість низки урядових механізмів, що прискорюють формування коаліції (конституційні норми, тиск виборців, ЗМІ, політичної еліти) і вимагають від партійних міністрів дотримуватися загального політичного курсу уряду [23].

Перші альтернативні моделі формування уряду, що враховували прагнення політичних партій отримати посади та реалізувати виборчу програму політику, з'явилися на початку 1990-х років. Наприклад, роботи П. ван Рузендала [53], К. Кромбеца [13], І. Зенедда [43], М. Дебаса [14] виявили цікаву закономірність. Якщо дистрибуція сфер відповідальності та парламентських місць в ході коаліційних торгів зосереджена у руках одного актора, то дуже ймовірним є формування уряду меншості, в той час як мінімально вигрешна чи надмірна коаліція утворюється за умов, коли повноваження щодо поділу сфер і посад деконцентровані і більш розпорешені серед учасників.

З початку 1980-х років дослідники процесу формування урядів почали аналізувати цілу низку чинників, що впливали на нього. Цей процес відбувався паралельно переходом від кооперативних моделей теорії ігор до некооперативних. Якщо кооперативні моделі теорії ігор формування коаліцій можуть будуватися виключно на характеристиках партій, то перехід до некооперативних моделей вимагав більше інформації та глибшого аналізу ситуації та правил, за якими створюється кабінет міністрів. Д. Берон першим застосував положення некооперативної теорії торгів до формування коаліцій [4]. У тому ж році у співавторстві з Дж. Фереджоном він опублікував модель торгів у законотворчому органі, яка, на відміну від моделі досконалої рівноваги А. Рубінштейна [42], передбачає ситуацію, коли у торги залучено більше двох партій [5].

Рухаючись до більшій деталізації процедур торгів та умов, в яких вони відбуваються, багато дослідників звернуло увагу на цілий спектр чинників, що впливають на формування уряду. Так М. Франклін і Т. Макі припустили, що історичний контекст та наявність попереднього досвіду співпраці між паріями можуть відігравати важливу роль при прийнятті рішення про створення певного уряду [24]. У монографії Дж. Любберта було детально розглянуто те, який вплив має природа політичних партій (зокрема їх масовість) та загальний виборчий контекст на створення урядів у Європі та Ізраїлі [38]. Роль політичної конкуренції та інститутів представницької демократії аналізувалася у роботі Н. Шофільда [45]. Низка дослідників почали наголошувати на потенційній важливості вивчення нормативно-правових актів, що або безпосередньо визначають послідовність формування коаліції, або опосередковано впливають на цей процес [16], включаючи конституційні положення [18].

Тенденція, започаткована у 1990-х роках, щодо важливості врахування широкого контексту, в рамках якого відбувається формування коаліції, продовжилася і на початку XXI ст., зокрема у роботах С. Голдера, який дослідив як виборчі коаліції, які укладаються до проведення виборів, впливають на формування уряду [27]. Проаналізувавши усі передвиборчі коаліції у період з 1946 по 1998 роки у 20 розвинених демократіях, він зробив висновок, що найчастіше вони укладаються між ідеологічно близькими партіями, в поляризованій партійній системі задля створення широкої, але не надто великої коаліції. При цьому коаліційні партнери практично однакові за розміром, а вибори відбуваються за пропорційною системою.

Останнім часом з'явилася низка колективних монографій, які акцентують увагу на важливості врахування умов, в яких відбувається формування уряду [15] та його включеність у загальний життєвий цикл демократії у конкретній країні [10]. Ці роботи підкреслюють важливість розуміння формування уряду як торгів, що відбуваються у широкому виборчому і політичному контексті, а не як ізольовану, одномоментну гру.

Особливістю досліджень початку XXI ст. є розробка трьох нових напрямів дослідження: аналіз ролі президента, двопалатного парламенту та транзитного переходу на формування уряду. Якщо попередні роботи ігнорували важливість глави держави, зосереджуючись виключно на впливі законодавчого органу та повноваженнях прем'єр-міністра, то дослідження Н. Аморім [1], Ш.-Г. Кенг [33], М. Тавітца [50], П. Шлейтера [44] довели, що його роль може у низці випадків бути вирішальною. Дж. Глазгоу переконливо доводить, що президенти

також відіграють активну роль у партійному виборі партії прем'єр-міністра [26].

Традиційно вважається, що стабільність роботи уряду практично не залежить від наявності підтримки з боку верхньої палати, тим не менше бікамералізм має значний вплив на формування та діяльність головного органу виконавчої влади. В умовах бікамералізму ініціатори урядової коаліції повинні прагнути заручитися підтримкою обох палат для гарантування безперешкодного проходження урядових проектів та збільшення тривалості свого перебування при владі. Зокрема Дж. Друкмен, проаналізувавши дані про діяльність 202 урядів у 10 країнах, дійшов висновку, що бікамералізм має незначний вплив на формування уряду, однак справджується гіпотеза про триваліший термін його існування за наявності підтримки з боку більшості у верхній палаті. Також вдалося з'ясувати, що потенційні коаліції, які контролюють більшість у верхній палаті, мають більше шансів на утворення [20]. Важливість врахування особливостей діяльності бікамерального законодавчого органу зростає в умовах формування невеликих за розміром коаліцій [17].

Перехід до демократії країн колишнього соцтабору дав значний обсяг емпіричного матеріалу, який потребував відповідного науково-теоретичного осмислення. Так у Польщі протягом 1991-2003 років змінилося 10 урядів, у Латвії їх було 8 від утворення першого демократично обраного уряду у липні 1993 до 2004 року. Середня тривалість існування урядів у постсоціалістичних країнах складає 520 днів проти 640 у європейських демократіях [12]. Особливістю східноєвропейського напрямку досліджень стало не лише поглиблення розуміння впливу інституційних, структурних та економічних чинників на створення і функціонування уряду в умовах становлення демократичних інститутів, а й додаткове підтвердження важливості історичної спадщини. Детальний аналіз результатів виборів у цих країнах свідчить, що авторитарне минуле та партії, створені на основі колишніх комуністичних, тривалий час мали значний вплив

на їх результати, що підтверджують дослідження А. Гжимали-Бассе [29], Дж. Ішіями [30], Г. Кітшелта [34]. Більше того, як стверджують Дж. Друкмен та Е. Робертс, партії, які приєдналися до урядової коаліції з колишніми комуністами отримують більший відсоток посад, ніж можна спрогнозувати теоретично [21], а А. Гжимала-Бюссе зазначає, що колишні комуністи, ввійшовши у коаліцію, втрачають на наступних виборах значно більшу частку своїх виборців, ніж інші партії [28]. Таким чином існує так званий «режимний поділ» між партіями, що асоціюються з старим соціалістичним режимом, та іншими партіями, і це відіграє вирішальну роль в ході голосування на виборах та формування урядів. Значна частина виборців у Східній Європі з недовірою ставляться до колишніх комуністів і часто «наказують» партії, що перейшли режимний поділ та сформували разом з екс-комуністами уряд, віддаючи голоси іншим політичним силам. Тому керівництво політичних партій під час коаліційних торгів змушено зважати на цей чинник і досить обережно ставитися до перспективи укладення угоди з такими партнерами.

Висновки і пропозиції. Отже, теоретичною основою наукових досліджень процесу формування уряду, розпочатих у другій половині XX ст., стали теорії ігор та торгів. Вони дали змогу спрогнозувати стратегію поведінки політичних партій як раціональних акторів, що прагнуть отримати максимальну кількість посад в уряді. Однак такий спрощений підхід до розуміння політичних партій не відповідає реальності, тому виникла необхідність детальнішого аналізу мотивацій акторів та врахування середовища, в якому відбуваються коаліційні переговори. Так на початку 1970-х роках значна увага приділяється ідеологічному чиннику та прагненню партій реалізувати виборчу програму. Перехід до теорії некооперативних ігор у 1980-х роках дав змогу дослідникам значно розширити перелік чинників, що впливають на створення кабінету міністрів. Особливістю робіт початку XXI ст. є зростання уваги до впливу президента, бікамералізму та транзиту до демократії на процес формування уряду.

Список літератури:

1. Amorim N. Breaking the parliamentary chain of delegation: Presidents and non-partisan cabinet members in European democracies / N. Amorim, K. Strom // *British Journal of Political Science*. – 2006. – Vol. 36. – P. 619–643.
2. Austen-Smith D. Stable governments and the allocation of policy portfolios / D. Austen-Smith, J. S. Banks // *American Political Science Review*. – 1990. – Vol. 84. – № 3. – P. 891–906.
3. Axelrod P. Conflict of interest / P. Axelrod. – Chicago: Markham, 1970. – 216 p.
4. Baron D. P. A noncooperative theory of legislative coalitions / D. P. Baron // *American Journal of Political Science*. – 1989. – Vol. 33. – № 4. – P. 1048–1084.
5. Baron D. Bargaining in legislatures / D. Baron, J. Ferejohn // *American Political Science Review*. – 1989. – Vol. 83. – № 4. – P. 1181–1206.
6. Bergman T. Formation rules and minority governments / T. Bergman // *European Journal of Political Research*. – 1993. – Vol. 23. – № 1. – P. 55–66.
7. Black D. The theory of committees and elections / D. Black. – Cambridge: Cambridge University Press, 1958. – 258 p.
8. Browne E. C. Coalition theories: A logical and empirical critique / E. C. Browne. – L.: Sage Professional Papers, 1973. – 95 p.
9. Budge I. Parties and democracy: Coalition formation and government functioning in twenty states / I. Budge, H. Keman. – Oxford: Oxford University Press, 1990. – 119 p.
10. Cabinets and coalition bargaining: The democratic life cycle in Western Europe / Strom K., Muller W. C., Bergman T. – Oxford: Oxford University Press, 2008.
11. Carruba C. J., Volden C. Coalitional politics and logrolling in legislative institutions / C. J. Carruba, C. Volden // *American Journal of Political Science*. – 2000. – Vol. 44. – № 2. – P. 261–277.
12. Conrad R.C. Measuring government duration and stability in Central Eastern European democracies / R.C. Conrad, S. Golder // *European Journal of Political Research*. – 2010. – Vol. 49. – № 1. – P. 119–150.
13. Crombez C. Minority government, minimal winning coalitions and surplus majorities in parliamentary systems / C. Crombez // *European Journal of Political Research*. – 1996. – Vol. 29. – № 1. – P. 1–29.
14. Debus M. Office and policy payoffs in coalition governments / M. Debus // *Party Politics*. – 2008. – Vol. 14. – № 5. – P. 515–538.
15. Delegation and accountability in parliamentary democracies / Strom K., Muller W. C., Bergman T. – Oxford: Oxford University Press, 2003. – 784 p.

16. Diermeier D. A structural model of government formation / Diermeier D., Eraslan H., Merlo A. // *Econometrica*. – 2003. – Vol. 71. – № 1. – P. 27–70.
17. Diermeier D. Bicameralism and government formation / Diermeier D., Eraslan H., Merlo A. // *Quarterly Journal of Political Science*. – 2007. – Vol. 2. – № 3. – P. 227–252.
18. Diermeier D. The effects of constitutions on coalition governments in parliamentary democracies / Diermeier D., Eraslan H., Merlo A. / In Congleton R. D., Swedenborg B. *Democratic constitutional design and public policy*. – Cambridge: MIT Press, 2006. – P. 133–161.
19. Downs A. *An economic theory of democracy* / A. Downs. – N.Y.: Harper & Row, 1957. – 310 p.
20. Druckman J. Influence without confidence: Upper chambers and government formation / Druckman J., Martin, L., Thies M. // *Legislative Studies Quarterly*. – 2005. – Vol. 30. – № 4. – P. 529–548.
21. Druckman J. Communist successor parties and coalition formation in Eastern Europe / J. Druckman, A. Roberts // *Legislative Studies Quarterly*. – 2007. – Vol. 32. – № 1. – P. 5–31.
22. Druckman J. The importance of concurrence: The impact of bicameralism on government formation and duration / J. Druckman, M. Thies // *American Journal of Political Science*. – 2002. – Vol. 46. – № 4. – P. 760–771.
23. Dunleavy P. Modelling coalitions that cannot coalesce: a critique of the Laver-Shepsle approach / P. Dunleavy, S. Bastow // *West European Politics*. – 2001. – Vol. 24. – № 1. – P. 1–26.
24. Franklin M. Familiarity and inertia in the formation of governing coalitions in parliamentary democracies / M. Franklin, T. Mackie // *British Journal of Political Science*. – 1983. – Vol. 13. – № 3. – P. 275–298.
25. Gamson W. A Theory of coalition formation / W. Gamson // *American Sociological Review*. – 1961. – Vol. 26. – P. 373–382.
26. Glasgow G. New empirical strategies for the study of parliamentary government formation / Glasgow G., Golder M., Golder S. // *Political Analysis*. – 2012. – Vol. 20. – P. 248–270.
27. Grzymala-Busse A. Authoritarian determinants of democratic party competition: The communist successor parties in East Central Europe / A. Grzymala-Busse // *Party Politics*. – 2006. – Vol. 12. – № 3. – P. 415–437.
28. Grzymala-Busse A. Political competition and the politicization of the state in East Central Europe / A. Grzymala-Busse // *Comparative Political Studies*. – 2003. – Vol. 36. – № 10. – P. 1123–1147.
29. Golder S. *The logic of pre-electoral coalition formation* / S. Golder. – Columbus: Ohio State University Press, 2006. – 209 p.
30. Ishiyama J. T. Party organization and the political success of the communist successor parties / J. T. Ishiyama // *Social Science Quarterly*. – 2001. – Vol. 82. – № 4. – P. 844–864.
31. Jungar A.-C. A Case of a surplus majority government: The Finnish rainbow coalition / A.-C. Jungar // *Scandinavian Political Studies*. – 2002. – Vol. 25. – № 1. – P. 57–83.
32. Jungar A.-C. *Surplus majority governments: A comparative study of Italy and Finland* / A.-C. Jungar. – Uppsala: Uppsala University, 2000.
33. Kang S.-G. The influence of presidential heads of state on government formation in European democracies: Empirical evidence / S.-G. Kang // *European Journal of Political Research*. – 2009. – Vol. 48. – P. 543–572.
34. Kitschelt H. P. The formation of party cleavages in post-communist democracies: Theoretical propositions / H. P. Kitschelt // *Party Politics*. – 1995. – Vol. 4. – № 1. – P. 447–472.
35. Laver M. A theory of minority government in parliamentary democracy / In Scharpf F. W. *Games in hierarchies and networks* / M. Laver, K. A. Shepsle. – Boulder: Westview, 1993. – P. 429–447.
36. Laver M. Coalitions and cabinet government / M. Laver, K. A. Shepsle // *American Political Science Review*. – 1990. – Vol. 84. – № 3. – P. 873–890.
37. Laver M. *Making and breaking governments: Cabinets and legislatures in parliamentary democracies* / M. Laver, K. A. Shepsle. – Cambridge: Cambridge University Press, 1996. – 301 p.
38. Luebbert G. M. *Comparative democracy: Policymaking and governing coalitions in Europe and Israel* / G. M. Luebbert. – New York: Columbia University Press, 1984.
39. Lupia A. Bargaining, transaction costs and coalition governance / A. Lupia, K. Strom / In Strom K., Muller W. C., Bergman T. *Cabinets and coalition bargaining: The democratic life cycle in Western Europe*. – Oxford: Oxford University Press, 2008. – P. 51–83.
40. Peleg B. Coalition formation in simple games with dominant players / B. Peleg // *International Journal of Game Theory*. – 1981. – Vol. 1. – P. 11–13.
41. Riker W. *The theory of political coalitions* / W. Riker. – New Haven: Yale University Press, 1962.
42. Rubinstein A. Perfect equilibrium in a bargaining model / A. Rubinstein // *Econometrica*. – 1982. – Vol. 50. – № 1. – P. 97–109.
43. Sened I. A model of coalition formation: Theory and evidence / Sened I. // *Journal of Politics*. – 1996. – Vol. 58. – № 2. – P. 350–372.
44. Schleiter P. Who's in charge? Presidents, assemblies, and the political control of semi-presidential cabinets / P. Schleiter, E. Morgan-Jones // *Comparative Political Studies*. – 2010. – Vol. 43. – № 11. – P. 1415–1441.
45. Schofield N. Coalition politics and representative democracy / N. Schofield // *European Journal of Political Research*. – 1997. – Vol. 31. – № 1. – P. 183–192.
46. Shapley L. A method for evaluating the distribution of power in a committee system / L. Shapley, M. Shubik // *American Political Science Review*. – 1954. – Vol. 48. – № 3. – P. 787–792.
47. Strom K. A behavioral theory of competitive political parties / K. Strom // *American Journal of Political Science*. – 1990. – Vol. 34. – № 2. – P. 565–598.
48. Strom K. *Minority governments and majority rule* / K. Strom. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
49. Swaan de A. *Coalition theories and cabinet formation: A study of formal theories of coalition formation applied to nine European Parliaments After 1918* / A. de Swaan. – Amsterdam: Elsevier Scientific Publishing Company, 1973.
50. Tavits M. *Presidents with prime ministers: Do direct elections matter?* / M. Tavits. – N.Y.: Oxford University Press, 2009. – 265 p.
51. Taylor M., Laver M. Government coalitions in Western Europe / M. Taylor, M. Laver // *European Journal of Political Research*. – 1973. – Vol. 1. – № 3. – P. 205–248.
52. van Deemen A. Dominant players and minimum size coalitions / A. van Deemen // *European Journal of Political Research*. – 1989. – Vol. 23. – P. 1–33.
53. van Roozendaal P. Centre parties and coalition cabinet formation: A game-theoretic approach / P. van Roozendaal // *European Journal of Political Research*. – 1990. – Vol. 18. – № 3. – P. 324–348.

54. Volden C. The formation of oversize coalitions in parliamentary democracies / C. Volden, C. Carrubba // American Journal of Political Science. – 2004. – Vol. 48. – № 3. – P. 521–537.
55. von Neumann I., Morgenstern O. Theory of games and economic behavior / I. von Neumann, O. Morgenstern. – Princeton: Princeton University Press, 1953. – 641 p.
56. Warwick P. V. Coalition government membership in West European parliamentary democracies / P. V. Warwick // British Journal of Political Science. – 1996. – Vol. 26. – № 4. – P. 471–499.

Стойко Е.М.

Института государства и права имени В.М. Корецкого
Национальной академии наук Украины

ЭВОЛЮЦИЯ ЗАРУБЕЖНЫХ ПОДХОДОВ К ИЗУЧЕНИЮ ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА

Аннотация

Определено, что теоретическим основанием научных исследований процесса формирования правительства стали теория игр и торгов. Однако отсутствие эмпирических подтверждений вынудила исследователей в начале 1970-х годах больше внимания уделять идеологии политических партий и их стремлению осуществить избирательную программу. Переход к теории некооперативных игр в 1980-х годах позволил ученым значительно расширить перечень факторов, влияющих на создание кабинета министров.

Ключевые слова: правительство, парламент, коалиция, институт, теория игр.

Stoyko O.M.

Koretsky Institute of state and law
of National Academy of Sciences of Ukraine

THE EVOLUTION OF FOREIGN APPROACHES TO STUDYING THE PROCESS OF GOVERNMENT FORMATION

Summary

The author defines, that game theory and bargaining theory are the theoretical foundation of studying the process of government formation. But the absence of empirical evidences in 1970-s forces researches to pay more attention to ideology of political parties and their aspiration to implement the electoral program. The transit to non-cooperative game theory in 1980-s allows the scientists widening the list of factors, which have impact on the government formation.

Keywords: government, parliament, coalition, institute, theory of game.